

“EY SARVI RAVON” ASHULASI MUSIQIY TAHLILI

Turdaliyeva Mumtozbeqim Nodirbek qizi

Andijon davlat pedagogika instituti

“Ijtimoiy-gumanitar fanlar va san’at” fakulteti

“Musiqqa ta’limi” yo’nalishi 1-bosqich 102-guruh talabasi

Annotatsiya: Sayidjon Kamolovning musiqasi asosida ijro etilgan “Ey sarvi ravon” qo‘shig‘i Nodira g‘azaliga asoslangan bo‘lib, o‘zbek adabiyotining yirik namoyandalaridan biri bo‘lgan Nodira (Nodira Tora)ning she‘riyati bilan uyg‘unlashgan. Bu g‘azalda shoir sevgi, go‘zallik va insoniy tuyg‘ularni nafis tarzda ifodalaydi. Qo‘shiqning so‘zlarida tasvirlangan “sarvi ravon” obrazida nafaqat tabiatning go‘zalligi, balki inson qalbining nozik va ehtirosli tomonlari ham aks etadi. Sayidjon Kamolov musiqasi bu g‘azalning mazmunini yanada chuqurlashtirib, tinglovchilarga samimiy va dilkash tuyg‘ularni yetkazadi. Qo‘shiqda armon, hasrat, muhabbatning ifodasi musiqaning va she‘rning uyg‘unligi orqali yuksak badiiylikka erishgan.

Kalit so‘zlar: ashula, san’at, lirik, g‘azal, musiqqa, cholg‘u, ohang, she‘r, klassik, ansambl, bastakor.

Аннотация: Песня “Эй сарви равон”, исполненная на музыку Сайидджона Камолова, основана на газели Нодиры и сочетается с поэзией Нодиры (Нодира Тора), одного из великих деятелей узбекской литературы. В этой газели поэт изящно выражает любовь, красоту и человеческие чувства. Образ “кипариса плавного”, описанный в тексте песни, отражает не только красоту природы, но и тонкие и страстные стороны человеческого сердца. Музыка Саиджона Камолова углубляет содержание этой газели и передает слушателям искренние и теплые чувства. Выражение мечты, тоски и любви в песне достигло высокого художественного качества благодаря соединению музыки и поэзии.

Ключевые слова: песня, искусство, лирика, газель, музыка, инструмент, мелодия, стихотворение, классика, ансамбль, композитор.

Annotation: The song “Ey sarvi ravon” performed to the music of Sayidjon Kamolov is based on the ghazal of Nodira and is combined with the poetry of Nodira (Nodira Tora), one of the great figures of Uzbek literature. In this ghazal, the poet elegantly expresses love, beauty and human feelings. The image of "fluent cypress" described in the lyrics of the song reflects not only the beauty of nature, but also the delicate and passionate aspects of the human heart. Sayidjon Kamolov's music deepens the content of this ghazal and conveys sincere and warm feelings to the listeners. The expression of dreams, longing, and love in the song has achieved high artistic quality through the combination of music and poetry.

Keywords: song, art, lyric, ghazal, music, instrument, melody, poem, classical, ensemble, composer.

Kirish: O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti tashabbusi bilan 2016-2021-yillarda yoshlar siyosatiga doir 5 ta qonuniy 55 ta qonunosti hujjati qabul qilindi. 2016-yilda qabul qilingan “Yoshlarga oid siyosati to‘g‘risida” gi O‘zbekiston Respublikasi qonunida yoshlarga oid davlat siyosati yoshlarni ijtimoiy jihatdan shakllantirish va ularning intellektual, ijodiy va boshqa yo‘nalishdagi salohiyatini kamol toptirish uchun sharoitlar yaratishga xizmat qilishi alohida ta’kidlanib , amalga oshirilishi lozim bo‘lgan chora-tadbirlar qonun bilan mustahkamlanadi.

Asosiy qism: Ashulla – o‘zbek xalq musiqasining muhim janrlaridan biri bo‘lib, asosan hikoya qilish va turli voqealarni ifodalash maqsadida ijro etiladi. Ashullalar o‘zida qo‘shiq, kuy, raqs va drama elementlarini mujassam etadi. Ashullada ko‘pincha turli xil ijtimoiy mavzular, sevgi, dard, azob, shodlik va turmush tarziga oid hikoyalar tasvirlanadi. Ashulla san‘ati milliy musiqaning ajralmas qismidir.

Saidjon Kalonov 1914-yil 30-iyunda Chust tumani Karkidon qishlog‘ida tavallud topdi. Dastlabki musiqa saboqlarini Toshkent musiqa texnikumida A. Vahobov, Sh. Shoumarov kabi taniqli san‘atkorlardan olgan. Nay ijrosi asoslarini Abduqodir naychi Ismoilovdan o‘rgangan. Mustaqil ijodiy faoliyatini Farg‘ona teatri musiqa rahbari sifatida boshlab mazkur teatrda sahnalashtirilgan. “Farhod va Shirin” (Xurshid) singari spektakllarga musiqa yozgan. O‘zbekiston davlat filarmoniyasining T. Jalilov rahbarligidagi orkestri, O‘zbek davlat opera va balet teat, Yangiyo‘l teatri, O‘zbekiston radio va televideniyesi o‘zbek xalq cholg‘ulari orkestrining yakkanavozi. “Yovvoyi Ushshoq”, “Yovvoyi Chorgoh”, “Cho‘li Iroq” kabi kuylarni nayda mahorat bilan ijro etgan. “Ey, sarvi ravon”, “Yor kezar”, “Topmadim”, “Dilnavozim”, “Kuyla dilkash dutorim”, “Gulmidi, ra‘nomidi”, “Ona diyorga salom” singari o‘nlab ashula va qo‘shiqlar, “Farg‘ona tongi”, “Armug‘onim” kabi kuylar yaratgan. Bular o‘zbek musiqa merosining muayyan qatlamlari va zamonaviy ohanglar bilan uzviy bog‘langan.

Saidjon Kalomovning ijrosida “Ey sarvi ravon” ashulasi — o‘zbek musiqasining sevimli va keng tarqalgan asarlaridan biridir. Ushbu ashula, Saidjon Kalomov tomonidan yozilgan musiqaga, o‘zbek xalqining mashxur shoiri Nodiraning g‘azallaridan biriga asoslanadi. Qo‘shiqda shoiraning sevgi, go‘zallik va hayotga bo‘lgan munosabatlari tasvirlanadi. “Ey sarvi ravon” ashulasi asosan sevgi va hasrat, qalbdagi nozik tuyg‘ularni ifodalaydi. Ashulada “sarvi ravon” (uzun va yuksak daraxt) obrazidan foydalanilib, sevgi va go‘zallikning ramzi sifatida tasvirlangan. Saidjon Kalomov, o‘zining chiroyli vokali va musiqiy ifodasi bilan ashulani yanada ta’sirli qilib, tinglovchilarni o‘ziga jalb etadi. Ashulaning musiqasi va matni bir-biriga uyg‘unlashgan holda, tinglovchida chuqur his-tuyg‘ularni uyg‘otadi. Ushbu ashula

O‘zbekistonning xalq musiqasi repertuarida muhim o‘rin tutadi. Sayidjon Kalomovning ijrosi va ashulaga qo‘shilgan musiqiy elementlar bu asarni zamonaviy va klassik musiqaning ajoyib uyg‘unligi sifatida ko‘rsatadi. “Ey sarvi ravon” ashulasi nafaqat o‘zbek musiqasi madaniyatida, balki butun Markaziy Osiyo xalqlarining musiqiy merosida katta ahamiyatga ega.¹

Nodira (tuproq nomi Nodira Tora) — 18-asrda yashagan o‘zbek shoirasi va adibasi bo‘lib, o‘zining betakror she‘rlari, g‘azallari va ijodi bilan o‘zbek adabiyotining oltin fondiga kirgan shaxsdir. U o‘zining go‘zal va nafis she‘rlari, lirik g‘azallari bilan xalq orasida keng tanilgan. Nodira 1700-yillarda Farg‘ona vodiysining Andijon shahrida tug‘ilgan. Uning oilasi o‘z zamonida nufuzli va bilimdon shaxslar bilan tanilgan. U yoshligidan boshlagan ilm olish va adabiyotga bo‘lgan qiziqishi bilan ajralib turgan. Nodira ma‘lum vaqt davomida saroyda yashagan, bu esa uning shoiralik faoliyatiga va adabiyotga bo‘lgan muhabbatiga katta ta‘sir ko‘rsatgan. Uning hayoti ko‘plab shaxsiy va ijtimoiy qiyinchiliklar bilan to‘la bo‘lsa-da, uning adabiyotga bo‘lgan muhabbati va san‘atga qiziqishi unga katta ilhom bag‘ishlagan. Nodira o‘zining she‘rlarida insoniylik, muhabbat, va hayotning go‘zalligini ta‘riflagan. Nodira o‘zining she‘rlari va g‘azallari bilan mashhur bo‘lgan. Uning ijodida sevgi, go‘zallik, tabiat va hayotning murakkab tuyg‘ulari asosiy o‘rinni egallaydi. Nodira g‘azallarida o‘zining ichki kechinmalari, qadriyatlar va muammolarni ifodalagan. Shu bilan birga, uning she‘rlari zamonaning ijtimoiy va madaniy sharoitlarini aks ettiradi.

Nodira o‘zining zamonadosh shoirlaridan ajralib turadi, chunki u o‘zining she‘riyatini orqali ayolning ichki dunyosini va qalbini chuqur ifodalagan. U o‘z g‘azallarida ko‘pincha tabiatni, xushyor va qayg‘uli tuyg‘ularni tasvirlagan. Uning ijodi nafaqat o‘zbek adabiyotiga, balki butun Markaziy Osiyo adabiyotiga katta hissa qo‘shgan. Nodira o‘zining she‘rlari va g‘azallari orqali O‘zbekiston va Markaziy Osiyo xalqlarining adabiy merosida mustahkam o‘rin egallagan. U nafaqat o‘z zamonida, balki keyingi avlodlar uchun ham muhim ilhom manbayiga aylangan. Uning she‘rlari nafaqat adabiyotda, balki musiqasi, san‘at va umuman madaniyatda katta ta‘sir ko‘rsatgan. Uning ijodi hozirgi kunda ham o‘qilmoqda, asarlari zamonaviy ijrochilar tomonidan musiqiy qo‘shiqlarga aylantirilmoqda va u o‘zbek va markaziy osiyo madaniyatining ajralmas bir qismiga aylangan. Nodira o‘zining betakror ijodi va hayotiy kechinmalari bilan tarixda chuqur iz qoldirgan.²

“Ey sarvi ravon” ashulasi — o‘zbek musiqasining mashhur va sevimli asarlaridan biri bo‘lib, uning musiqasi Sayidjon Kalomovga, so‘zlari esa Nodira (Nodira Tora)ning g‘azaliga asoslangan. Ashula o‘zining betakror melodiyasi va lirik mazmuni bilan

1. ¹ <https://uz.wikipedia>.

2. ² <https://tafakkur.net/>

tanilgan. “Ey sarvi ravon” ashulasida, aslida, sevgi, go‘zallik va hasrat kabi tuyg‘ular ifodalanadi. G‘azalda "sarvi ravon" (yuksak va go‘zal daraxt) obrazi orqali insonning g‘am-tashvishlarini, sevgisi va orzularini ifodalashga harakat qilinadi. Ashulada asosan tabiat tasvirlari va inson qalbining go‘zalligi haqida so‘z boradi.

“Ey sarvi ravon”

Ey sarvi ravon nadur xayoling,
Jon o‘rtadi va‘dai visoling.
Payvasta duoyi xayr etarmen,
Maqsudim erur sening kamoling.
Ushshoqlaring g‘amingda o‘ldi,
Yo‘qdur sening zarrai maloling.
Ey xasta ko‘ngul firoq ichinda,
Damm urgali qolmadi majoling.
Ey Nodira lofi ishq urar sen,
Mashhuri xaloyiq bo‘ldi holing,
Ey sarvi ravon nadur xayoling,
Jon o‘rtadi va‘dai visoling.³

Sayidjon Kamolov, o‘zining chiroyli va ta‘sirli musiqasi bilan ashulaga yangi bir rux qo‘shgan. U ashulaning matnini musiqada o‘ziga xos tarzda ifodalab, tinglovchiga chuqur his-tuyg‘ularni etkazadi. Ashula ko‘pincha romantik va lirik tusda ijro etiladi.

“Ey sarvi ravon” ashulasi o‘zining nafis musiqasi va mazmuni bilan o‘zbek musiqasining klassik asarlaridan biri hisoblanadi. U O‘zbekistondagi ko‘plab ijrochilar tomonidan ijro etilgan va keng ommalashgan. Ashulaning go‘zal matni va melodiyasi, uning xalq musiqasidagi o‘rnini mustahkamlagan. Ashula, ayniqsa, sevgi va muhabbat mavzusini tasvirlashda kuchli ifodaviy vosita sifatida ishlatiladi. Shuning uchun bu asar o‘zbek musiqasining mashhur va sevimli qo‘shiqlaridan biri hisoblanadi. “Ey sarvi ravon” ashulasi ko‘plab mashhur ijrochilar tomonidan ijro etilgan. Ashulani ijro etishda an‘anaviy xalq uslublari va zamonaviy musiqiy elementlar o‘zaro uyg‘unlashadi. Ashulani hayajonli va ta‘sirli tarzda ijro etish, ayniqsa, yuqori vokal mahoratini talab qiladi. Ashula, shuningdek, o‘zbek musiqasida sevgi va hissiyotlarning o‘ziga xos ifodasi sifatida qadrlil bo‘lib, uning musiqiy va lirik tarkibi keng auditoriyani jalb qiladi. Shu sababli, “Ey sarvi ravon” ashulasi nafaqat o‘zbek xalqining musiqiy merosida, balki butun Markaziy Osiyo musiqiy madaniyatida yuksak o‘rin tutadi.

Xulosa: “Ey sarvi ravon” ashulasi o‘zbek musiqasining yuksak namunasi sifatida o‘zining go‘zal melodiyasi, betakror musiqasi va lirik mazmuni bilan ajralib turadi.

3. ³ A.Sultonov. Mumtoz ashula va qo‘shiqlar ijrochilari va bastakorlari. Toshkent “Innovatsiya-Ziyo”2021.

Nodira gʻazali va Sayidjon Kamolov musiqasining uygʻunligi ashulaga chuqur hissiy taʼsir koʻrsatib, uni xalq orasida keng tanilgan va sevib tinglanadigan asarga aylantirgan. Ashula, nafaqat oʻzbek musiqasi, balki butun Markaziy Osiyo musiqiy merosida katta ahamiyatga ega. Umuman olganda, “Ey sarvi ravon” ashulasi nafaqat oʻzbek xalqining musiqiy merosining ajralmas qismiga aylangan, balki inson qalbining nozik tuygʻularini musiqiy ifodalashdagi yuksak sanʼat namunasi sifatida ham qadrlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. <https://uz.wikipedia>.
2. <https://tafakkur.net/>
3. Anʼanaviy xonandalik oʻquv-uslubiy majmua. M.Ergashev- Tasviriy sanʼat va Musiqa taʼlimi kafedrasi mudiri, dotsent.
4. A.Sultonov. Mumtoz ashula va qoʻshiqlar ijrochilari va bastakorlari. Toshkent “Innovatsiya-Ziyo”2021.